

МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ЦІННОСТІ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Аліна Маслова, кандидат педагогічних наук, доцент

Ольга Гончарова, кандидат педагогічних наук, доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
(Україна)

MULTILINGUAL EDUCATION AND COMMON EUROPEAN VALUES IN A FOREIGN LANGUAGE TEACHER'S TRAINING

Alina Maslova, PhD in Education, Associate Professor

Olga Goncharova, PhD in Education, Associate Professor

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглянуто мультилінгвізм як одну з головних загальноєвропейських цінностей. Автори наголошують на тому, що застосування мультилінгвальної освіти в процесі професійної підготовки вчителів іноземних мов надає широкий доступ до інформації, сприяє розвитку самореалізації, розширяє можливості освіти впродовж всього життя, робить фахівців конкурентоспроможними.

Ключові слова: мультилінгвальна освіта, спільні європейські цінності, мовна політика, майбутні вчителі іноземних мов, підготовка вчителів.

Abstract. The article deals with multilingualism as one of the main European values. The authors emphasize that multilingual education in the process of professional training of foreign language teachers provides wide access to information, promotes self-realization, expands opportunities for lifelong education, and makes university graduates more competitive.

Key words: multilingual education, the European common values, language policy, future foreign language teachers, teacher training.

У сучасному світі володіння іноземними мовами є життєво необхідним. Загально відомо, що фахівці, які володіють кількома іноземними мовами, є більш конкурентоспроможними на світовому ринку праці, мобільними, мають широкі можливості для самореалізації та подальшого підвищення кваліфікації. Саме тому вивченню різних мов і культур в Європейському Союзі приділяється значна увага в процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

В умовах глобальних змін в галузі освіти Рада Європи всіляко підтримує політику багатомовності, мовної та культурної різноманітності, вивчення мов країн-членів ЄС протягом всього життя, прийняття та розповсюдження спільних європейських цінностей, що було закріплено на законодавчому рівні низкою прийнятих документів: Лісабонський договір (The Treaty of Lisbon (2007)), Хартія Європейського Союзу про основні права (The EU Charter of Fundamental Rights (2000)), Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти в галузі прав людини (Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education (2010)); Декларація щодо сприяння громадянству та розповсюдженню загальних цінностей свободи, толерантності та недискримінації через освіту (Declaration on Promoting citizenship and the common values of freedom, tolerance and non-discrimination through education (2015)), Рекомендація Ради Європи про спільні цінності, інклюзивну освіту та європейський вимір навчання (The Council Recommendation on Common values, Inclusive education, and the European dimension of teaching (2018)) та інші. Саме в освітній галузі здійснюється забезпечення функціонування перерахованих законів та рекомендацій стосовно викладання і навчання іноземних мов, практичної реалізації мовної європейської політики. З

огляду на наявні євроінтеграційні процеси в українській освіті, розповсюдження мультилінгвальної освіти та загально прийнятих європейських цінностей набуває сьогодні особливої актуальності.

Проблематику запровадження мультилінгвізму та європейських цінностей у систему освіти розробляли такі дослідники, як А. Анісімова, С. Боднарюк, К. Борка, М. Винарчик, Т. Головатенко, Г. Домілеску, Г. Зіглер, С. Золотухіна, О. Іонова, О. Комар, Я. Казимир, Ю. Панасюк, О. Сахань, Н. Ткачова та інші. Проте, незважаючи на певну кількість вітчизняних і зарубіжних напрацювань, окреслене питання залишається недостатньо дослідженим. Виходячи з цього, **мета цієї публікації** полягає у визначенні ролі, яку відіграє мультилінгвальна освіта в удосконаленні професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

До провідних цінностей, що визначають розвиток освіти в Європейському Союзі відносять демократію, індивідуальні свободи, людську гідність, рівність, верховенство права, захист прав людини, толерантність, антирасизм та недискримінацію, солідарність, інклюзію, міжкультурну освіту [7]. Також вважається, що однією з головних європейських цінностей, поряд із переліченими вище, є пильна увага до мовного розмаїття, яка визначає мультилінгвізм (багатомовність) як здатність суспільств, установ, груп та окремих осіб регулярно спілкуватися більш ніж однією мовою у своєму повсякденному житті; необхідність, яка дозволяє індивідам розкрити межі свого існування та покращити якість життя [8; с. 6]. При цьому урізноманітнення пропозицій до вивчення мов у навчальному закладі передбачає використання рідної, регіональної (державної) та міжнародної мови в освіті. Проте, саме поняття «мультилінгвізм» не зводиться лише до оволодіння кількома мовами, а означає «результат глобалізації та інтеграції, що відображається в особливому типі мислення, яке поєднує в собі надбання різних культур і етносів» [5, с. 38].

Таким чином, багатомовність стає невід'ємною частиною кожної цінності, прийнятої в Європейському Союзі. Хартія Європейського Союзу про основні права (2000) підтримує права будь-якого громадянина використовувати будь-яку з 24 офіційних мов для зв'язку з організаціями ЄС, які зобов'язані відповідати тією ж мовою. Слід зазначити, що мовна політика країн-членів ЄС передбачає активну підтримку мовного розмаїття на усіх рівнях освітньої галузі. Оскільки жоден освітній простір не є соціально однорідним і зазвичай поєднує різні мови й культури, така множинність мов і культур змушує підходити до їх вивчення надзвичайно виважено, створювати всі необхідні умови для іншомовної діяльності, оскільки саме рівень навичок володіння іноземною мовою формує лінгвістичний простір людини, у якому виражена національна і етнічна ідентичність. Важливо також наголосити, що «навчальні заклади не можуть відокремитися від соціолінгвістичного контексту суспільства, з яким вони пов'язані, оскільки освітні програми базуються на принципах багатомовності та полікультурності суспільства в цілому». [3, с. 163-166].

З метою забезпечення таких умов у галузі освіти було створено Рекомендації Ради ЄС про спільні цінності, інклюзивну освіту та європейський вимір навчання (2018 р.), які закликають держави-члени ЄС: 1) збільшити поширення спільних цінностей на всіх рівнях і типах освіти та навчання; 2) сприяти європейському виміру викладання; 3) сприяти інклюзивній освіті; 4) підтримувати вчителів і викладання з метою зміцнення позитивного та інклюзивного здорового почуття належності до ЄС, виховувати толерантне та демократичне ставлення до єдності та різноманітності, соціальної, культурної та історичної спадщини держав, що входять до Союзу [6].

Таким чином, виховання поваги до мовної різноманітності здійснюється на усіх рівнях освітньої галузі в ЄС шляхом запровадження мультилінгвальної освіти, головна мета якої – забезпечити участь мови в діяльнісно-значущій комунікації [2, с. 40]. Що ж стосується підготовки педагогічних кадрів в Україні, то створення мультилінгвального навчального середовища зумовлює зміну вітчизняних університетських освітніх програм з метою їх максимального наближення до європейських зразків. Зокрема, зусилля слід спрямувати «на оцінку можливості застосування європейського досвіду в українській педагогічній вищій

школі, на умови його реалізації та творчий розвиток із врахуванням наших реалій, особливостей та власних надбань в галузі іншомовної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов» [4, с. 308].

Відзначимо, що така інтеграція європейської тематики до загального змісту української освіти неможлива без спеціальної підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів. З цієї причини, викладачами кафедри іноземних мов Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького було розпочато розробку курсу «Зміцнення спільних цінностей ЄС через політику багатомовності в освіті та підготовці майбутніх учителів». Курс орієнтований на бакалаврів (студентів 4 курсу), сфера інтересів яких пов'язана з викладанням іноземних мов дошкільникам та молодшим школярам. Вчителі іноземних мов початкової школи – це ті люди, які можуть закласти основу для прийняття спільних цінностей ЄС серед наймолодших представників європейського суспільства. Основною метою курсу є зміцнення цінностей ЄС через європейську політику багатомовності під час підготовки майбутніх учителів. Запровадження такого курсу покращить освітній процес у нашому університеті та країні в цілому, а також приведе його у відповідність до загальноєвропейських цінностей і мовних стандартів. Така освітня політика створить основу для вивчення та викладання іноземних мов з раннього віку та сприятиме поширенню мультилінгвізму та спільних цінностей Європейського Союзу. Детальна розробка такого курсу і стане предметом наших подальших наукових розвідок.

Висновки. Незважаючи на те, що досвід навчання мультилінгвізму як викладання трьох і більше мов в Україні досить незначний [2, с. 43], мультилінгвальна освіта має великі перспективи розвитку в нашій країні, оскільки її соціальна сутність полягає в формуванні не просто мовної, а широкої соціокультурної компетенції та автентичності контекстного трактування значення міжсуб'єктної комунікації представників різних культур [1, с. 57]. Така освіта надає майбутнім вчителям іноземних мов широкий доступ до інформації в різноманітних предметних галузях, сприяє отриманню та поширенню знань про основні європейські цінності, розширює можливості освіти впродовж всього життя, робить фахівців конкурентоспроможними на загальноєвропейському й світовому ринку праці.

Список використаних джерел

1. Анісімова А.І. Концепція мультилінгвізму в навчанні іноземним мовам. *Англїстика та американїстика*. 2014. Вип. 11. С. 54-58. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/234438038.pdf>.
2. Боднарюк С., Бауер М. Творення мультилінгвального простору сучасної освіти на уроках іноземної мови у закладах освіти: досягнення та виклики. *Проблеми освіти*. 2021. №1 (94). С. 36-53. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.1-94.2021.03>.
3. Винарчик М.П. Сучасні проблеми мультилінгвальної Європи: освітній контекст. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 2(20). С. 161-166. DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-18.
4. Осова О. О. Іноземні мови у контексті європейської мовної політики. *Педагогіка та психологія: зб. наук. пр.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2016. Вип. 53. С. 300–309. URL: https://zenodo.org/record/57606#.Yrmw_rJBxPY.
5. Панасюк Ю.В. Мультилінгвальність в українському суспільстві. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2017. Том 2. №8. С. 37-40. URL: http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-nomerov/2017/NV_2017_8-2/10.pdf.
6. Council Recommendation of 22 May 2018 on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching. (2018). Official Journal of the European Union, 7(6). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)&rid=2](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01)&rid=2).
7. The EU Values. URL: <https://ec.europa.eu/component-library/eu/about/eu-values/> (дата звернення: 27.03.2021).

8. European Commission. (2007). Final report: High level group on multilingualism. Luxembourg: European Communities. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 32p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b0a1339f-f181-4de5-abd3-130180f177c7>.